

Ünite

15

XX. Yüzyıl Başlarında Dünya

Hangi
KPSS?

Hangi Kavramlar Bilinmeli?

Adem-i Merkeziyetçilik: Yerinden yönetimleri savunan sistemdir.

Beyaz Devrim: 1950'de Demokrat Parti'nin iktidara gelmesidir.

Çift Dereceli Seçim Sistemi: Halkın temsilciler ile milletvekillerini seçtiği sistemdir.

Divan-ı Harp: İstiklal Mahkemelerinin yerine gelen kurumdur.

Dokuz Umde: Cumhuriyet Halk Fıkrasının kuruluş ilkeridir.

Güneş Dil Teorisi: Türk Dil Kurumu'nun oluşturduğu tezdur.

Kabine Sistemi: En fazla oy alan partinin genel başkanının Bakanlar Kurulunu oluşturduğu sistemdir.

Liberalizim: Serbest ekonomidir.

Meclis Hükûmeti Sistemi: Bakanların Meclis içinde tek tek oylanarak seçildiği sistemdir.

Paşaların Komplosu: Mustafa Kemal'in Terakkiperver Cumhuriyet Fırkasının kuruluşu için söylediği tabirdir.

Takrir-i Sükûn Dönemi: 1925 ile 1929 yılları arasında kapsayan dönemdir.

Tek Dereceli Seçim Sistemi: Halkın oyunun doğrudan vekile gittiği sistemdir.

Yalancı Bahar: Mustafa Kemal'in Serbest Cumhuriyet Fıkrasının kuruluşu için söylediği tabirdir.

I. DÜNYA SAVAŞI

SAVAŞIN NEDENLERİ

Genel Nedenler

- Sömürgecilik
- Milliyetçilik
- Silahlanma ve bloklama yarışı

Özel Nedenler

- Fransa-Almanya arasındaki Alsece-Loren kavgası
- Rusya-Avusturya Macaristan arasındaki Panslavizm kavgası
- İtalya'nın sömürge arayışı
- Balkan savaşları

BLOKLAR

3'lü İttifak: Almanya, Avusturya-Macaristan, İtalya (saf değiştir-di), Osmanlı Devleti, Bulgaristan

3'lü İtilaf: İngiltere, Fransa, Rusya, ABD, İtalya, Yunanistan, Japonya

PARİS BARIŞ KONFERANSI (18 OCAK 1919)

- Dünya Savaşı'nı bitirecek antlaşmaların imzalanmasını sağlamak amacıyla toplanmıştır.
- Konferansa İngiltere, Fransa, ABD ve İtalya hâkim olmuştur.

- Konferansta milliyetçilik ilkesi doğrultusunda Avrupa'nın siyasi haritası yeniden çizildi. İmparatorluklar parçalandı.

- Yerlerine millî devletler kuruldu.

Konferansta İngiltere ve Fransa ABD başkanı Wilson'a ters düşmemek için,

- Sömürgecilik yerine manda ve himayeyi
- Savaş tazminatı yerine onarım bedeli anlayışını getirmişlerdir.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

Osmanlı → Sevr (İçeriği San Remo Konferansında belirlenmiştir.)

Bulgaristan → Nöyvi

Almanya → Versay

Macaristan → Trianon

Avusturya → Saint Germain

- Sevr'in içeriğinin San Remo Konferansı'nda belirlenmesinin nedeni, savaş sırasında İtalya'ya vaad edilen yerlerin savaş sonrasında İngiltere'nin desteği ile Yunanistan'a verilmesidir.

MONREO DOKTORİNİ (İNFIRAT POLİTİKASI-İZALOSYON-ANTİ KOLONİYALİZM)

- ABD başkanı Monreo'nin Avrupa'nın kendi kıtasına karışmasını, buna karşılık kendisinin de Avrupa sorunlarından ve diplomasısından uzak durmasını öngören dış politika esaslarıdır.
- I. Dünya Savaşı'na girerek yalnızlık politikasını bozmuştur.

I. DÜNYA SAVAŞININ SONUÇLARI

- İmparatorluklar parçalandı. → Avusturya-Macaristan, Osmanlı Devleti, SSCB
- Millî devletler kuruldu. → Letonya, Estonya, Litvanya, Yugoslavya, Çekoslavakya, Macaristan, Avusturya
- Dünya barışını korumak amacıyla Milletler Cemiyeti kuruldu.
- Sömürgecilik anlayışı yerine manda ve himaye getirildi.
- Milliyetçilik düşüncesi güç kazandı.
- Sömürgecilik Ortadoğu'ya sığırdı.
- Yeni akımlar ortaya çıktı. → Faşizm, Nazizm (nasyonal sosyalizm)
- Bu savaşın sonuçları II. Dünya Savaşı'nın sebepleri olmuştur.

SOVYETLER BİRLİĞİNİN KURULMASI

SSCB'NİN ORTA ASYA TÜRK DEVLETLERİ VE TOPLULUKLARI İLE İLİŞKİLERİ

- Mart 1917'de, Petersburg'da kadın işçilerinin greviyle ihtilal başlamıştır.
- II. Nikola tahttan indirilmiş. DUMA(meclis) Üyeleri geçici hükümet kurmuştur.
- Bolşevikler hükümeti devirip yönetimi ele geçirmiştir. (Ekim, 1917)
- Lenin zaman kazanmak için Brest Litovsk Antlaşma yapmıştır.
- Lenin, NOVAYA EKONOMİÇESKAYA POLİTİKA'yı yayımlamıştır. (Geçici Uzlaşma Politikaları / Yeni Ekonomi Politikası / NEP)

- 1 Ocak 1923'te, SSCB kurulmuştur.
- Joseph Stalin, I. Beş Yıllık Kalkınma Planı(1928)
- Zorunlu Kolektifleştirme Politikası (4 milyon köylü ölmüştür.) (Köylünün elindeki toprakları alıp devletleştirmiştir.)

SOVYETLER BİRLİĞİ'NİN ASİMİLASYON SİYASETİ

- Sovyet Rusya bu amaçla harita ve kitaplardaki "Türkistan" isminin kullanımını yasaklamıştır.
- Ruslar, ayrıca Türkiye ile Türkistan'ın kültürel bağlarını da koparmak amacıyla 1928'de Türkiye'nin Latin alfabesini kabul etmesi üzerine Türkler için "Rus Kril" harfleriyle karışık Latin harflerine geçiş yapmıştır.
- 10 ciltlik SSCB tarihi zorunlu olarak okutulmuştur.

BASMACI HAREKÂTI

- Baskın yapan hücum eden anlamına gelen bu tabir Çarlık Rusya Dönemi'nde Türkmenistan, Başkurdistan ve Kırım'da faaliyet gösteren Türkler için kullanılmıştır.
- 1918'te Millî Hokand Hükümeti'nin Ruslar tarafından dağıtılmasıyla bir halk hareketi olarak doğdu.
- Enver Paşa'nın 1921'te Türkistan'a gelip bu harekete katılmasıyla güç kazanan hareket Enver Paşa'nın 1922'te şehit edilmesiyle güç kaybetmeye başlamıştır.
- Ruslar bu harekete 1935'te kesin olarak son vermişlerdir.

ORTA DOĞU'DA MANDA YÖNETİMLER

- **Mandacılık:** 1. Dünya Savaşı'ndan sonra siyasal ve ekonomik açıdan zayıf ve kendi kendini yönetemeyecek olduğu kabul edilen bir ülkenin Milletler Cemiyeti adına yönetmek üzere bir devlete yetki verilmesine mandacılık denir.
- ABD başkanı Wilson'un yayımlamış olduğu ilkelerde yenilen devletlerin yenilen devletlerden toprak alması yasaklanmıştı. İngiltere ve Fransa Wilson'a ters düşmemek amacıyla sömürgecilik yerine manda yönetim anlayışını benimsemişlerdir.
- **İngiltere:** Irak, Ürdün, Filistin, Mısır
- **Fransa:** Suriye, Filistin
- **İtalya:** Habeşistan

UZAK DOĞU'DA JAPONYA

MEJİ RESTORASYONU (1867-1912) (AYDINLANMIŞ YÖNETİM)

- 1867'de tahta çıkan Mutsihito'nun aydınların Batı tarzı yenilikler yapılması fikirlerine destek vermesiyle Japonya'da başlayan reform sürecine "Meiji Restorasyonu" denir.
- Meiji Restorasyonu sayesinde 1894-1895'te Çin'i, 1905'te Rusya'yı yenmiştir.

1929 DÜNYA EKONOMİK BUHRANI (KARA PERŞEMBE)

- 24 Ekim 1929'da New York borsasında büyük yatırımcıların hisse senetlerini satmasıyla birlikte borsa dibe vurmuştur. Kriz dünyada 50 milyon insanın işsiz kalmasına, yeryüzündeki top-

lam üretiminin %42 azalmasına, dünya ticaretinin de %65 oranında azalmasına sebep olmuştur.

- Kriz Türkiye'de devletçi ekonomik modelin uygulanmasını zorunlu kılmıştır.
- Yerli malının kullanımını artırmak amacıyla koruyucu gümrük politikası uygulanıp gümrük vergileri artırılarak ithalat kısıtlanmıştır.
- 1929'da İstanbul Darülfünunda düzenlenen "Yerli malı kullanma ve koruma" konulu toplantıda "Yerli Malı Haftası" ilan edilmiştir.
- Millî İktisat ve Tasarruf Cemiyeti, TBMM Başkanı Kâzım ÖZALP tarafından kurulmuştur.
- İngiltere'de para biriminin aşırı değer kazanması ihracatı ve ekonomiyi olumsuz etkilemiştir.
- Almanya'nın savaş tazminatı nedeniyle karşılıksız para basması sonucu hiperenflasyona neden olmuştur.

DÜNYA BARIŞINI SAĞLAMA ÇABALARI

MİLLETLER CEMİYETİ (CEMİYET-İ AKVAM) (1920)

- Wilson ilkelerinde kurulması planlanan örgüt Paris Barış Konferansı'nda alınan kararlar neticesinde 10 Ocak 1920'de Cenevre'de kurulmuştur.
- ABD, senatosunun kabul etmemesi üzerine örgüte üye olmamıştır.
- Türkiye ise 1932'de örgüte üye olmuştur.
- Türkiye'nin örgüte geç üye olmasının nedeni, Musul meselesidir.

LOCARNO ANTLAŞMASI (1925)

- Uluslararası barışı korumak amacıyla Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere, Belçika, Polonya ve Çekoslovakya arasında 1 Aralık 1925'te Londra'da imzalandı.
- Türkiye bu antlaşmayı imzalamamıştır.

BRIAND-KELLOG PAKTI (1928)

- Dünya barışına katkı sağlamak amacıyla 27 Ağustos 1928'de Paris'te Almanya, Fransa, İtalya, İngiltere, ABD, Japonya, Çekoslovakya ve Belçika arasında imzalanmıştır. Aynı yıl Türkiye ve SSCB de pakta üye olmuştur.

TOTALİTER (BASKICI) REJİMLERİ KURULUŞU

İTALYA'DA FAŞİZM (KARA GÖMLEKLİLER)

- İtalya 1. Dünya Savaşı'na yeni sömürgeler elde etmek amacıyla girmesine rağmen savaş sonunda Alman sömürgelerinden ve Anadolu'dan istediği payı alamamıştır.
- İtalya'da bu durum sosyal ve siyasal sıkıntılara sebep olmuştur.
- Bu durum 1922 de Mussolini'nin başbakanlığa gelmesinde etkili olmuştur.
- Mussolini'nin Scala Nutku'nda "Sürekli barış ne mümkün ne faydalıdır." demiştir.

ALMANYA'DA NAZİZM (KAHVERENGİ GÖMLEKLİLER)

- Versay Antlaşması'nın imzasıyla başlayan sürecin 1929 Dünya Ekonomik Krizi ile devam etmesi Almanya'daki buhranı iyice artırdı.
- Bu buhran 1933'te Hitler'in başbakan olmasını sağladı.
- Hitler'i başa getiren anayasa Weimar Anayasası'dır.

İSPANYA'DA İSPANYA MİLLİYETÇİLİĞİ (FRANCO DÖNEMİ)

- İç savaş sonrasında cumhuriyetçileri yenmiştir. (Almanya ve İtalya destekli)

ATATÜRK DÖNEMİ DIŞ POLİTİKA

TÜRKİYE'NİN MİLLETLER CEMİYETİNE GİRMESİ

- Türkiye'nin Briand-Kellog Paktına katılması, 1932 yılında Cenevre Silahsızlanma Konferansına katılması gibi gelişmeler (bu gelişmeler Türkiye'nin barış yanlısı olduğunu gösterir.)
- İspanya ve Yunanistan'ın daveti Türkiye'nin cemiyete üye olmasında etkili olmuştur. 1934 ile konsey üyesidir. (Uluslararası iş birliğine katılmayı resmen kabul etmiştir.)
- Cemiyete üyeliğimizin gecikmesinde 1926 yılında Musul meselesinde cemiyetin İngiliz yanlısı siyaset izlemesi etkili olmuştur.

BALKAN ANTANTI (1934)

- Balkanlarda ve Doğu Akdeniz de saldırgan politikalar izleyen İtalya, Türkiye önderliğinde bu paktın kurulmasında etkili olmuştur. 9 Şubat 1934 de Atina'da Türkiye, Yunanistan, Yugoslavya ve Romanya'nın katılımı ile oluşmuştur. (TaYYaR)

Hangisi Dikkat Edilmeli?

Pakta Arnavutluk'un katılmamasında İtalya baskısı etkili olmuşken, Bulgaristan'ın katılmamasında; Ege denizine inmek istemesi ve Romanya ile yaşadığı Dobruca meselesi etkili olmuştur.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

Venizelos Türk-Yunan ilişkilerinde ve Yakın Doğudaki barışın sağlanmasında büyük katkılarından dolayı Atatürk'ü 12 Ocak 1934 de Nobel Barış ödülüne aday göstermiştir.

MÖNTRÖ BOĞAZLAR SÖZLEŞMESİ (1936)

- Lozan anlaşmasında boğazlarda başkanı Türk olan bir boğazlar komisyonu oluşturulmuştur.
- İtalya'nın Habeşistan'a saldırması ve 12 adayı silahlandırması, Almanya'nın Ren bölgesine saldırması ve Lokarno anlaşmasına son vermesi gibi nedenlerle Türkiye Milletler Cemiyetine başvuru yapmıştır.

İmzalanan sözleşmeye göre;

- Boğazlar komisyonu kaldırılarak tüm yetkiler Türkiye'ye verilmiştir.

- Boğazlar Türk askeri tarafından korunacak,
- Boğazlar ticaret gemilerine açık olacak,
- Boğazlardan savaş gemilerinin geçişi sınırlandırılacak,
- Türkiye bir savaşa girerse boğazları istediği gibi açıp kapayacak,

SADABAT PAKTI (1937)

- Savunma için yardımlaşma amacı yoktur, sadece saldırmazlık iyi komşuluk esastır.
- İtalya'nın Ortadoğu'da izlemiş olduğu saldırgan siyaset ve Habeşistan'ı işgal etmesi üzerine Tahran'da bölgesel barışa katkı sağlamak amacıyla Türkiye, İran, Irak ve Afganistan'ın katılımıyla kurulmuştur.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

Suriye'nin pakta katılmamasında,

- Türkiye ile arasındaki Hatay sorunu(sancak sorunu)
- Irak ile arasındaki sınır sorunu etkili olmuştur.

HATAY SORUNU (SANCAK SORUNU)

- Almanya ile İtalya'nın saldırgan politikaları Fransa'nın Suriye mandasından çekilmesinde etkili olmuştur. Sorunun milletler Cemiyetine taşınmasının ardından bölgede araştırmalar neticesinde hazırlanan Sandler raporu doğrultusunda 1938 de Hatay Cumhuriyeti kurulmuştur. (Para birimi ve anayasası T.C. ile aynı)
- Cumhurbaşkanlığını Tayfur Sökmen'in başbakanlığını da Abdurrahman Melek'in yaptığı Hatay, meclis kararıyla 1939'da Ankara Antlaşması ile ana vatana katılmıştır.

**Hangisi
Dikkat
Edilmeli?**

Ankara Antlaşmaları,

- 1920'de Sakarya Savaşı sonrasında Fransa ile imzalanan güney sınırimızı çizen antlaşma
- 1926'da İngiltere ile Musul meselesi üzerine yaptığımız antlaşma
- 1939'da Fransa ile Hatay sorunu üzerine yaptığımız antlaşma

II. DÜNYA SAVAŞI

SAVAŞIN NEDENLERİ

- I. Dünya Savaşı'nda mağlup olan devletlerle ağır şartlı antlaşmaların yapılması
- Almanya'nın Versay Antlaşması'na uymaması, Ren bölgesine asker çıkarması
- İtalya ve Almanya'nın yayılmacı saldırgan politikası
- Japonya'nın Avrupalı devletleri Asya'dan çıkarmak istemesi ve yayılmacı politikası (Asya Asyalılarıdır.)
- Versay Antlaşması'na aykırı olmasına rağmen Almanya'nın 1938'de Avusturya ile birleşmesi
- Rusya'nın komünizmi yaymak istemesi
- İtalya'nın savaş sonrası hayal kırıklığı
- 1929 Ekonomik Buhran

BLOKLAR

Müttefik

- İngiltere
- Fransa
- Sovyet Rusya
- ABD

Mihver

- Almanya
- İtalya
- Japonya

SAVAŞIN BAŞLAMASI VE GELİŞMESİ

- Japonya'nın Mançurya'yı işgal etmesi; İtalya'nın Habeşistan'ı işgal etmesi, Almanya'nın Avusturya'yı, Çekoslovakya'yı, Sudet'i işgal etmesi savaşın çıkmasında etkili olmuştur.
- Almanya'nın 1939'da Polonya'ya saldırması ile II. Dünya Savaşı çıkmıştır.
- Savaş Pasifik, Avrupa ve Kuzey Afrika'dadır.
 - ▶ JAPONYA : 1934 Asya Asyalılarıdır.
 - ▶ ALMANYA: Mançurya ve Habeşistan işgali sonrasında Locarno'yu feshetmiştir.
 - ▶ BERLİN – ROMA MİHVERİ: 1936
 - ▶ BERLİN – TOKYO MİHVERİ: 1936
 - ▶ BERLİN – ROMA – TOKYO MİHVERİ: 1937
 - ▶ ÇELİK PAKTI: 1939 Almanya-İtalya

HAYAT SAHASI (ALMANYA-HİTLER)

- Dünya Savaşı sırasında Almanya'nın üzerinde bulunduğu toprakların Alman ırkına yetmemesine ilişkin olan fikrin, Hitler tarafından Almanya'nın Avrupa'da yayılma politikasının bir gereği olarak kabul edilmesi sonucunda ortaya çıkan bir kavramdır.

YATIŞTIRMA POLİTİKASI (İNGİLTERE-CHAMBERLIAN)

- II. Dünya Savaşı'na giden dönemde İngiltere başbakanı Chamberlian ile özdeşleşen politikadır.
- Hitler'in ilgi alanının Doğu'da olduğuna inanan Chamberlian, SSCB'ye karşı Almanya'nın kendileriyle iş birliğine gireceğine inanıyordu.
- II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla bu politika sona ermiştir.

MAGİNOT HATTI (FRANSA)

- 1930larda dünyanın en güçlü savunma hatlarından biri olan bu hat Fransa tarafından inşa edilmiştir.

BARBAROSSA HAREKÂTI (ALMANYA)

- Nazi Almanya'nın Rusya'yı işgal planıdır. Soğuk kış şartları, kuşatmanın uzun sürmesi gibi sebeplerle bu harekât başarısız olmuştur. Doğu Cephesi bununla başlamıştır.

ATLANTİK BİLDİRİSİ

- II. Dünya Savaşı sırasında İngiltere ile henüz savaşa girmemiş ABD arasında 14 Ağustos 1941'de yayımlanan bildiridir.
- Birleşmiş Milletlerin altyapısını oluşturmaktadır.

PEARL HARBOR SALDIRISI VE ABD'NİN SAVAŞA GİRMESİ

- Pearl Harbor saldırısı. Japon imparatorluk donanmasının 7 Aralık 1941'de Pearl Harbor, Dahu, Hawaii'ye gerçekleştirdiği saldırıdır.
- Bu saldırı ABD'nin 1942 de müttefikler safında II. Dünya Savaşı'na girmesinde etkili olmuştur.

SAVAŞIN BİTMESİ (6 AĞUSTOS 1945)

- Müttefiklerin Sicilya çıkartmaları ile İtalya ve daha sonra da Normandiya çıkartmaları ile Almanya teslim oldu.
- Hiroşima ve Nagazaki'ye atılan atom bombalarından sonra da Japonya teslim olunca II. Dünya Savaşı sona ermiştir.

II. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

- Savaşı müttefik devletler kazandı.
- ABD ile SSCB arasında 1989'a kadar sürecek Soğuk Savaş Dönemi başladı.
- Sömürgecilik önemini yitirdi.
- Mısır, Hindistan, Pakistan, Tunus, Fas, Cezayir ve Libya bağımsız oldu.

- İtalya Kuzey Afrika'dan ve 12 Ada'dan çekildi.
- SSCB Orta Avrupa'da ve Balkanlarda komünist rejimler kurdu.
- BM kuruldu.
- 1948 de Filistin de İsrail devleti kuruldu.
- Savaş sonrası İngiltere ve Fransa güç kaybetti.
- IMF ve Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası kuruldu.
- İnsan hakları evrensel bildirisi yayımlandı.

II. DÜNYA SAVAŞI SIRASINDA VE SONRASINDA TOPLANAN KONFERANSLAR

YALTA KONFERANSI (11 ŞUBAT 1945)

- Konferans İngiltere, ABD ve SSCB arasında gerçekleşmiştir.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

Yalta, büyük ittifakın sonu olmuştur. Stalin bu konferanstan mutlu ayrılırken Churchill Yalta ile başlayan döneme "demir perde" adını vermiştir.

SAN FRANCİSCO KONFERANSI (7 MAYIS 1945)

- ABD, SSCB, İngiltere, Çin ve Fransa'nın katılımıyla toplanan konferansın sonucunda BM kurulmuştur. BM'nin merkezi New York'tur.
- BM'ye bağlı güvenlik konseyinde bu beş devletin veto hakkı bulunmaktadır.
- Türkiye BM'nin 50. kurucu ülkesi arasında yer almaktadır.

POSTDAM KONFERANSI (2 AĞUSTOS 1945)

- Konferans esnasında Almanya teslim olmuştur.
- İngiltere, ABD ve SSCB arasında toplanan konferansta barışın nasıl sağlanacağı konusu görüşülmüştür.
- Almanya ve Avusturya'nın 4 işgal bölgesine ayrılmasına karar verilmiştir.
- İtalya ile koşulları ağır olmayacak bir antlaşmanın yapılmasına karar verilmiştir.

PARİS BARIŞ KONFERANSI (1947)

- ABD, İngiltere, Fransa, SSCB arasında gerçekleşmiştir
- 12 Ada, Rodos, Meis adaları İtalya tarafından Yunanistan'a bırakılmıştır.
- İtalya, Romanya, Macaristan, Bulgaristan ve Finlandiya'ya BM'ye üye olma hakkı verilmiştir.

ADANA KONFERANSI (30 OCAK-1 ŞUBAT 1943)

- İngiltere başbakanı Churchill ile İsmet İnönü arasında gerçekleşmiştir.
- Churchill Türkiye'nin savaşa katılması hâlinde savaş masraflarının karşılanacağı sözünü vermiştir.

KAHİRE KONFERANSI (4-6 ARALIK 1943)

- İsmet İnönü, Roosevelt ve Churchill arasında Türkiye'yi savaşa sokmak amacıyla toplanan bir konferanstır.
- İsmet İnönü gerekli silah ve cephanenin verilmesi şartıyla savaşa girmeyi kabul etmiştir.

SAVAŞ YILLARINDA TÜRKİYE

- Mihver ve Müttefik Devletleri II. Dünya Savaşı'nda Türkiye'yi coğrafi ve jeopolitik konumundan dolayı kendi yanlarında savaşa sokmak istemişlerdir.
- Türkiye Mihver ve Müttefik Devletleri arasındaki çıkar çatışmalarından yararlanarak denge siyaseti izlemiştir.
- Türkiye, 23 Şubat 1945'te savaş sonrasında düzeni oluşturacağı San Francisco konferansına katılabilmek ve Yalta Konferansı uyarınca Birleşmiş Milletlerin asil üyeleri arasında yer alabilmek için Almanya'ya savaş açmıştır.
- Türkiye, II. Dünya Savaşı'na fiilen katılmamasına rağmen savaşın getirdiği sıkıntıları bütünüyle yaşamıştır. Savaş ihtimaline karşı iki milyon erkek silah altına alınınca tarım ve sanayi sektöründe iş gücü azalmıştır.
- Savaş yıllarında fiyatları aniden yükselen mallara "Narh koyma" kararı alınmıştır.
- Bozulan ekonomiyi düzenlemek amacıyla 1940'da "Millî Korunma Kanunu" çıkarılmıştır.

Bu kanuna göre,

- ▶ Üretim, dağıtım, tüketim ilişkileri tümüyle devlet kontrolündedir.
- ▶ Üretimi aksatan işletmelere el konulur.
- ▶ Dış ticaretin düzenlenmesi ve kontrolü gerçekleşir.
- ▶ Hükûmet, ihtiyaç duyulan maddeleri fiyatını ödemesi koşuluyla alabilir.
- ▶ Et ve Balık Kurumu ve Petrol Ofisi kurulmuştur.
- 1942'de büyük kentlerde karne uygulamasına gidilmiş, Ticaret Ofisi ve İaşe Müsteşarlığı kurulmuştur.

- 1942'de bozulan ekonomiyi düzenlemek için ticaret ve sanayi ile uğraşan kişilerden "varlık vergisi" alınmıştır. (1944'e kadar.)
- 1944'te varlık vergisi alınamayan çiftçilerden "toprak mahsul-leri vergisi" alınmıştır. (1946'e kadar.)
- 1940'da dönemin MEB bakanı Hasan Ali Yücel öncülüğünde Köy Enstitüleri kurulmuştur.
- GARİP AKIMI bu dönemde ortaya çıkmıştır. Orhan Veli KANIK, Melih Cevdet ANDAY, Oktay Rifat HOROZCU (bu akımın kurucularıdır)

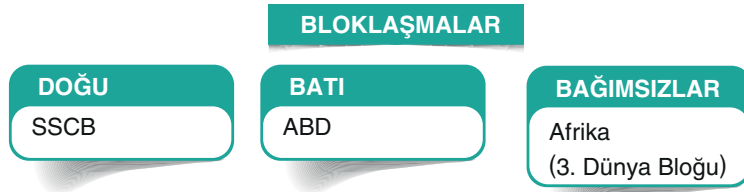
SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ (ULUSLARARASI GERİLİM POLİTİKASI)

Farklı dünya görüşlerinin çatışmasıdır.

ABD	SSCB-Genişleme Politikası
Truman Doktrini 1947	Cominform 1947
Marshall Planı 1948-51	Comecon 1949
NATO 1949	Varşova Paktı 1955
Eisenhower Doktrini 1957	Molotof Planı
Çevreleme Politikası	
Spykman İç Hilal Stratejisi	

II. DÜNYA SAVAŞI'NIN SONUÇLARI

- ▶ Güçler dengesi değişti.
- ▶ İngiltere zayıfladı.
- ▶ Birleşmiş Milletler yetersiz kaldı.
- ▶ SSCB (ideoloji ve doktrin) İngiltere yerine Avrupa'nın en güçlüsü oldu.
- ▶ Batı liberal ve çok partili, Doğu komünist ve tek partili olarak iki kutup oluştu.

DOĞU BLOKUNUN KURULMASI

- SSCB, II. Dünya Savaşı'nda Almanları durduran ve ilk kez yenilgiye uğratan devlet olarak Avrupa'da etkisini arttırmıştır.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

SSCB'nin komünist parti aracılığı ile Doğu Avrupa'da egemenlik kurması üzerine ABD "Truman Doktorini" ve "Marshall Planı"ni uygulamaya koymuştur.

1. Cominform (1947)

- SSCB, Yugoslavya, Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Polonya, Çekoslovakya, Fransa ve İtalya komünist parti liderlerinin 1947'de kurmuş olduğu bir örgüttür.
- Amaç, SSCB ve uydu ülkeler ile ilişkileri geliştirmek ve komünizm faaliyetlerini örgütlemektir.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

SSCB ve Yugoslavya lideri Tito arasındaki gerginlik Yugoslavya'nın 1948'de Cominform'dan çıkmasına sebep olmuştur.

2. Comecon (1949)

- SSCB, Bulgaristan, Romanya, Macaristan, Polonya, Çekoslovakya, Arnavutluk, Demokratik Almanya, Moğolistan ve Küba'nın yer aldığı bu örgütün kurulmasında komünist ülkeler arasında ekonomik iş birliği ve dayanışmayı artırmak ve Marshall Planı'na karşılık demir perde ülkelerini güçlendirmek amaçlanmıştır.

3. Varşova Paktı (1955)

- NATO'ya karşı SSCB'nin önderliğinde Romanya, Arnavutluk, Polonya, Demokratik Almanya, Çekoslovakya ve Macaristan'ın katılımıyla oluşan bir savunma paktıdır. Amaç, NATO'ya karşı savunma ve iş birliği yapmaktır.

4. Molotof Planı (Mali Yardım Planı)

- Rus dış işleri bakanı Molotof'un SSCB çizgisindeki ülkelere mali yardım planıdır.
- Amaç, SSCB tarafından ABD'nin Marshall Planı'na karşı oluşturulan demir perde ülkelerine ekonomik yardımdır.

SSCB'nin Molotof Planı ile Hedefledikleri;

- ABD'nin Ortadoğu ülkelerinde kurmaya çalıştığı hava üslerini engellemek için BM'de yandaşı olan üye sayısını çoğaltmak.
- Türkiye'den istediği Boğazlar ve Kafkasya'da üs hayaline Türkiye'yi doğudan ve batıdan kuşatarak ulaşmak
- Uyduların Korunması Planı'na göre deniz ve hava üssü edinebilmek için "Uydu Ülkelere" üs kurdu.

5. Diğer Gelişmeler

BERLİN BUHRANI

- II. Dünya Savaşı'nda Almanya; İngiltere, ABD, Fransa ve SSCB'nin işgaline uğramıştır.
- SSCB'nin Avrupalı devletlerin Berlin'den çıkarmak istemesi bu krizin çıkmasına sebep olmuştur.
- 1949'da İngiltere, Fransa ve ABD öncülüğünde Federal Alman Cumhuriyeti kurulmuştur. SSCB'de kendi işgal bölgesinde Demokratik Alman Cumhuriyeti'ni kurmuştur.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

Soğuk Savaş Dönemi'nin ilk büyük krizi Berlin buhranıdır. Buhran, duvarın inşasıyla son bulmuştur.

ÇİN

- Komünist yönetimin kurulması iç savaşlar sonucunda olmuştur.
- Mao ZEDONG liderliğinde 1949 da Komünist Çin Halk Cumhuriyeti kuruldu.
- Çin 1953'te BM den çıkarıldı. 1965-66 Kültür Devrimi sonrasında tekrar alındı. Doğu bloku zayıfladı.

KORE

- Yalta Konferansı'nda ikiye ayrılmıştır.
- Kuzeyi SSCB, Güneyi ABD işgal etmiştir.
- 1948'de Kuzey Kore'de komünist yönetim kurulmuştur.
- 1950-1953'de Türkiye Güney Kore'ye asker göndermiştir.

KÜBA

- Batista diktatörlüğünden Fidel CASTRO ile sosyalist yönetime geçmiştir.

MACARİSTAN

- 1956 yılında CIA tarafından da desteklenen Macar Devrimi'nin ardından, İmre Nagy direnişçiler tarafından başbakanlık makamına getirildi.
- Tek parti yönetiminin sona erdiğini açıkladı.
- 1 Kasım'da Varşova Pakti'nden ayrılma kararını açıklayarak Birleşmiş Milletler aracılığıyla büyük devletlerin korumasını istedi.

6. BLOKTAKİ SARSINTILAR

- Yugoslavya'nın Cominform'dan şutlanması (1948)
- Stalin'in ölümü (1953)
- Çin-ABD yakınlaşması (1963)
- Macaristan ve Çekoslovakya'da işçi ayaklanmaları (1953)
- Alexander Dubček (1967) liderliğinde insancıl komünizm hareketi

Hangisi Dikkat Edilmeli?

1968'de Varşova Paktı ordusunun işgali ile insancıl komünizm hareketi bitmiştir.

BATI BLOKUNUN KURULUŞU

1. Çevreleme Politikası
2. Spkyman İç Hilal Stratejisi
3. Truman Doktorini
4. Marshall Planı
5. NATO
6. Avrupa Konseyi
7. Avrupa Ekonomik Topluluğu (AET)
8. ANZUS Paktı

1. ÇEVRELEME POLİTİKASI

- ABD'nin, Soğuk Savaş dönemi'nde SSCB'nin yayılmacı politikasına karşı izlediği askerî, ekonomik ve diplomatik unsurlar içeren dış politika stratejisidir.
- 1947'deki Truman Doktrini çevreleme politikasının ilk yansımasıdır.
- Amacı komünizmin yayılmasını engellemek, ABD'nin güvenliği ile yurt dışındaki etkisini geliştirmek ve bir domino etkisini engellemek olan çevreleme politikası SSCB'nin Doğu Avrupa, Çin, Kore ve Vietnam'da giriőttiđi genişleme politikasına karşı oluşturulmuştur.

2. SPKYMAN İÇ HİLAL STRATEJİSİ

- İç Hilal Avrasya'yı, Avrasya ise dünyayı denetler.
- İç Hilal Türkiye, İran-İrak, Pakistan, Kore-Çin, Doğu Sibirya'dan oluşur.

3. TRUMAN DOKTRİNİ (1947) (Ekonomik ve Askerî)

- ABD başkanı Truman'ın bu doktrini hazırlamaktaki amacı dünyanın Sovyet tehdidi altında bulunduğuna dair endişesidir.
- Türkiye ve Yunanistan'a ekonomik ve askeri yardım yapılmıştır.
- Batı liderliğindeki ilk adımdır.
- Çevreleme politikasının ilk yansımasıdır.

4. MARSHALL PLANI

- ABD dış işleri bakanı Marshall'ın II. Dünya Savaşı sebebiyle bozulan ekonomilere yardım planıdır.
- "Hava ne olursa olsun birlikte hareket etmeliyiz." sloganı ile imzalanmıştır.
- II. Dünya Savaşı sonrasında 1947 yılında önerilen ve 1948-1951 yılları arasında yürürlüğe konan ABD kaynaklı bir ekonomik yardım paketidir.
- Aralarında Türkiye'nin de bulunduğu 16 ülke, bu plan uyarınca ABD'den ekonomik kalkınma yardımı almıştır.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

Bu plana SSCB Molotof planı ile karşılık verdi.

5. NATO (KUZEY ATLANTİK PAKTI) (1949) (Askeri ve Siyasi)

- ABD'nin önderliğinde SSCB'nin tehditlerine karşılık 1949'da İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, İtalya, İzlanda, Danimarka, Lüksemburg, Norveç, Portekiz ve Kanada arasında kurulan savunma planıdır.
- 1952'de Türkiye ve Yunanistan, 1955'te Batı Almanya, 1982'de İspanya NATO'ya üye olmuştur.
- SSCB 1955'te NATO'ya karşı Varşova Pakti'ni kurmuştur.

6. AVRUPA KONSEYİ (1949) (Siyasi)

- İngiltere, Fransa, Belçika, Hollanda, İtalya, İrlanda, Danimarka, Lüksemburg, Norveç ve İsveç'in katılımıyla kurulmuştur.
- Merkezi Londra olan bu konseye Türkiye 8 Ağustos 1949'da üye olmuştur.
- İnsan hakları, hukuk iş birliği, sosyal dayanışma, medya-sağlık, eğitim-kültür, gençlik ve spor da iş birliğidir.
- 2010-2012 yılları arasında Avrupa Konseyi başkanı Mevlüt Çavuşoğlu'dur.

7. AVRUPA EKONOMİK TOPLULUĞU (AET)

- Birliğin temeli 1950'de Fransız dış işleri bakanı Schuman'ın yayımladığı SCHUMAN BİLDİRGESİ ile atılmıştır.
- AET, Avrupa pazarı oluşturmak ve SSCB yayılmasını önleme amaçlıdır. 8 Nisan 1951'de ise Fransa, Federal Almanya, İtalya, Belçika, Lüksemburg ve Hollanda'nın (BeNeLÜX) katılımıyla Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu kurulmuştur.
- 1957'de Roma Antlaşması'yla Avrupa Ekonomik Topluluğu olmuştur.

8. ANZUS PAKTI

- ABD'nin, Avustralya ve Yeni Zelanda ile Eylül 1951'de imzaladığı bir güvenlik antlaşmasıdır.
- Bu antlaşmaya göre taraflar Büyük Okyanus bölgesinde herhangi bir saldırıya uğramaları hâlinde birbirlerine yardım edeceklerdi.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ ORTA DOĞU

İSRAİL'İN KURULUŞU (1948)

- Filistin'de bir Yahudi yurdunun kurulması çalışması 19. yy ikinci yarısında ortaya çıkmıştı.
- Dünya Siyonist Örgütü başkanı Theodore Herzl, II. Abdülhamit'ten Osmanlı dış borçlarının ödenmesi karşılığında Filistin'den toprak istemiş fakat bu teklif reddedilmiştir.

BALFOUR DEKLARASYONU

- İngiltere dış işleri bakanı Balfour'un 1917'de Siyonist Federasyonu başkanına Filistin'de bir Yahudi devletinin kurulmasını bildiren bir bildiridir.
- İsrail 14 Mayıs 1948'de resmen kurulmuştur.
- İsrail'in bağımsızlığı Arap-İsrail savaşlarının başlamasında etkili olmuştur.
 - ▶ 1948 Savaşları
 - ▶ 1956 Savaşları
 - ▶ 1967 Savaşları (6 gün savaşları)
 - ▶ 1973 Savaşları (Yom Kippur Savaşı) → Araplar petrolü İsrail'e karşı silah olarak kullanmışlardır.

**Hangisi
Dikkat
Edilmeli?**

Arap-İsrail savaşlarının hepsini İsrail kazanmıştır.

EISENHOWER DOKTRİNİ (1957)

- Orta Doğu'nun SSCB kontrolüne geçmesini önlemek amacıyla bölge ülkelerine askeri ve ekonomik yardım planıdır.

ABD'nin Doktrinini Destekleyenler:	SSCB'yi Destekleyenler:
<ul style="list-style-type: none">Lübnan (ilk kabul eden)PakistanAfganistanLibyaTunusTürkiyeFasİsrail	<ul style="list-style-type: none">Mısır (ilk tepki)SuriyeÜrdünSuudi Arabistan (tutumunu değiştirip doktrinini destekledi.)

SÜVEYŞ KRİZİ (1956)

- Mısır lideri Nasr'ın Batılıların kontrolündeki Süveyş Kanalı'nı millileştirdiğini açıklamasından sonra çıkan kriz ABD ve SSCB'nin İngiltere ve Fransa'ya yaptığı baskılar neticesinde son bulmuştur.
- ABD ve SSCB bu kriz için birleşmiştir.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ UZAK DOĞU**KORE SAVAŞI (1950-1953)**

- II. Dünya Savaşı sonrası 38. enlem sınır olmak kaydıyla SSCB önderliğinde Kuzey Kore'de Kore Halk Cumhuriyeti kuruldu.
- Kore'nin güneyin de ise ABD önderliğinde Güney Kore Cumhuriyeti kuruldu.
- Kuzey Kore'nin 1950'de Güney Kore'ye saldırmasıyla başlayan savaşa Türkiye BM bünyesinde Kore'ye askerî yardım göndermiştir.
- Savaş 1953'te iki tarafın birbirine kesin üstünlük sağlayamamasıyla bitmiştir.

SEATO'NUN KURULUŞU (1954)

- ABD'nin Uzak Doğu'daki etkinliğini artırmak amacıyla İngiltere, Fransa, Yeni Zelanda, Avustralya, Filipinler, Tayland ve Pakistan'ın katılımıyla oluşturulmuştur.

HİNDİSTAN VE PAKİSTAN'IN BAĞIMSIZLIĞINI KAZANMASI**HİNDİSTAN**

- Bölge 1763'ten itibaren İngiliz sömürgesi durumundadır. Hindistan'da Mahatma Gandi'nin 1917'de yaptığı faaliyetler Hindistan'ın 1947'de bağımsızlığını kazanmasında etkili olmuştur.

PAKİSTAN

- Önceleri Hindu-Müslüman birliğine inandıysa da sonra bu tutumdan vazgeçerek Müslümanlara önderlik etmiştir.
- Muhammed Ali Cinnah kararlı bir mücadele sonunda 1947'de Hindistan'da Müslümanları tek bir ulus ve devlet altında toplamayı başarmıştır.
- Bu bağımsızlık hareketi bölge ülkeleri üzerinde etkisini göstermiştir. Seylan, Birmanya ve Malezya İngiltere'den; Endonezya Hollanda'dan; Vietnam, Laos, Kamboçya Fransa'dan bağımsızlıklarını almıştır.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ'NDE DİĞER GELİŞMELER

U-2 HADİSESİ

- U-2 uçakları ABD tarafından SSCB'nin faaliyetlerini yakından takip etmek amacıyla geliştirdiği casus uçaklardır.
- 1960 yılında Adana-İncirlik üssünden havalanan U-2 uçağının SSCB tarafından düşürülmesiyle yaşanan gelişmedir.

KÜBA BUNALIMI (1962)

- Küba Füze Krizi, ABD'nin Türkiye'ye, SSCB'nin de Küba'ya uzun menzilli ve nükleer başlıklı füze yerleştirmesi ile başlayan, Ekim 1962'de dönemin iki süper gücünü karşı karşıya getiren ve dünyayı nükleer savaş tehditi altında bırakan bunalımdır.
- Füzeler sökülerek olası bir dünya savaşı önlenmiştir.

SOĞUK SAVAŞ DÖNEMİ TÜRKİYE DIŞ POLİTİKASI

AVRUPA KONSEYİ'NE ÜYELİK (1949)

- Türkiye Batı ile ekonomik ve siyasi ilişkileri geliştirmek için 1949'da Avrupa Konseyi'ne üye olmuştur.

NATO'YA ÜYELİK (1952)

- 1950-1953 yılları arasında cereyan eden Kore Savaşı'na BM bünyesinde Türkiye 1 tugay kuvvet göndermiştir.
- Türkiye'nin bu tutumu 1952'de NATO'ya katılmasında etkili olmuştur.

BALKAN İTTİFAKI (1954)

- Balkanlarda Sovyet tehdidine karşı Türkiye, Yunanistan ve Yugoslavya arasında kurulmuştur.

BAĞDAT PAKTI (1955)

- Orta Doğu'daki Sovyet tehdidine karşı Türkiye, Irak, İngiltere, İran ve Pakistan'ın katılımıyla kurulmuştur.
- 1959'da Irak'ın paktan ayrılmasıyla örgütün merkezi Ankara'ya taşınmış, adı da CENTO'ya (Merkezî Antlaşma Örgütü) çevrilmiştir.

SİYASET

- Millî Kalkınma Partisi Nuri Demirağ tarafından 1945'te kurulan ilk muhalefet partisi olmuştur.
- CHP milletvekili olan Celal Bayar, Adnan Menderes, Refik Koralta ve Fuat Köprülü "Dörtlü Taktik" vererek CHP'den kopup Demokrat Partiyi kurmuşlardır.
- 1946 seçimleri ile birlikte ilk kez kesintisiz olarak çok partili hayata geçilmiştir.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

1950 seçimlerinde uygulanan açık sayım gizli oy usulüyle CHP iktidarı son bulmuştur ve yerini DP iktidarı almıştır.

EKONOMİ

- 7 Eylül 1947'de Türk lirası değeri %50 düşürülerek ithalat kolaylaştırılmıştır.
- Bankaların altın satımına izin verilmiştir.
- Özel girişimcilik ve yabancı sermayeye dayanan Liberal Ekonomiye geçilmiştir.
- Marshall Yardımları ile tarım geliştirilmiştir.
- Dış krediler aracılığıyla ithal makineler kullanılmıştır.
- Traktör sayısındaki artış, ekilip biçilen toprak miktarı da artırmıştır. Ekonomi bir bütün olarak %11-13 oranında büyüme göstermiştir.
- 1954'te kuraklık nedeniyle tarım üretimi düşüş göstermiştir.
- Ekonomik büyüme bu yıllarda %4 kadar gerilemiş ve dış ticaret açığı artmıştır.
- 1958'de IMF den borç alınmıştır.

YUMUŞAMA DÖNEMİ (DETANT)

- Yumuşama ya da detant, farklı ekonomik ve toplumsal sistemlere sahip ülkeler ya da ülke grupları arasında, son aşamada barış içinde bir arada yaşamayı hedefleyen, yeterli sayıda şartta bağlanmış uzun süreli ve kapsamlı bir iş birliğine varacak, gerginliğin aşamalı ve bilinçli bir biçimde azaltılmasını öngören politikadır.

PİNG-PONG DİPLOMASİSİ

- ABD-Çin arasındaki ilk temas ABD Masa Tenisi Takımının 1971'de Çin'e davet edilmesiyle başlamıştır.
- 20 yıldır uygulanan ticari ambargo kaldırıldı. Vize hakkı verildi. ABD-Çin arasındaki gerginliğin sona ermesini sağlayan gelişmedir.
- SALT-1 (Stratejik Silahları Azaltma Görüşmeleri)
- Nükleer silahların sınırlandırılması konusunda ABD-SSCB arasında 1969'da Helsinki'de SALT-1 gerçekleştirilmiştir.
- Sadece savunma füzelerinin sınırlandırılmasının kararlaştırıldığı SALT-1 Antlaşması, 1972'de Moskova'da imzalanmıştır.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

Bu antlaşma sorunların barışçıl yollarla çözülmesi sürecini başlatmıştır. Ayrıca görüşmelerin başladığı 1969 yılı Yumuşama Dönemi'nin başlangıcı olarak kabul edilmiştir.

SALT-II (Stratejik Silahları Azaltma Görüşmeleri)

- ABD-SSCB arasında 1979'da Viyana'da imzalanan uzun menzilli nükleer silahların sınırlandırılması antlaşmasıdır.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

SSCB'nin 1979 Afganistan işgali nedeniyle ABD kongresi bu antlaşmayı onaylamamıştır.

AGİK (HELSİNKİ NİHAİ SENEDİ / AVRUPA GÜVENLİK VE İŞ BİRLİĞİ KONFERANSI)

- Arnavutluk dışında bütün Avrupa devletleriyle ABD ve Kanada'nın katıldığı bu konferansta uluslararası ilişkilerde temeli barış ve iş birliğini kapsayan Helsinki Nihai Senedi imzalanmıştır.
- Ekonomi, bilim ve teknoloji çevre, insan hakları, güvenlik konularını içerir. (1 Ağustos 1975)

YUMUŞAMA DÖNEMİ ÇATIŞMALAR

KÜBA BUHRANI (1962)

- ABD'nin Küba'daki Fidel Castro rejimini devirmek amacıyla "Domuzlar Koyu" Harekâtı sonucunda SSCB'nin Küba'ya füze-lerin yerleştirilmesi sorunudur.
- SSCB'nin Türkiye'deki ABD'ye ait Jüpiter füzelerini sökmesi karşılığında Küba'daki füzeleri kaldırma sözü vermesiyle sorun çözülmüştür.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

1963 te Kremlin ile Beyaz Saray arasında kriz zamanlarında yanlış anlamaları önlemek amacıyla "kırmızı telefon" hattı kurulmuştur.

- NATO ülkelerinden başka gönüllü çıkmayınca ABD, Rusya'ya gözdağı verecek nükleer başlıklı füzelerden 15'ini Türkiye'ye 1961'de teslim etti.
- İzmir Çiğli'ye yerleştirilen ve "İbrahim" adı verilen füzeler, ABD'nin Rusya ile Küba krizini aşmadaki kozu olunca 1963'te geri götürüldü.

KEŞMİR SORUNU (1948-1965)

- Hindistan ile Pakistan arasında yaşanan bir sınır sorunudur.
- BM kararıyla sona ermesine rağmen Keşmir sorunu iki ülke arasında günümüzde de devam etmektedir.

BAĞLANTISIZLAR HAREKETİ

- 1955'de Endonezya'nın Bandung şehrinde Doğu ve Batı bloklarının dışında kalan yeni bağımsızlıklarını kazanmış Afrika ve Asya ülkeleri, ABD ve SSCB karşısında varlıklarını korumak için birlik ve dayanışma amacıyla Bandung Konferansı'nı toplamışlardır.
- Bağılantısızlar hareketinin ilk teşkilatlı toplantısı Yugoslav lider TİTO ve Mısır lideri NASR'ın önderliğinde 1961'de BELGRAD'da yapılmıştır.

ARAP-İSRAİL SAVAŞLARI (1948-1973)

1973 SAVAŞLARI (YAM KİPUR SAVAŞI)

- İsrail ile Mısır, Suriye arasında oldu. Arap ülkelerinin petrol ambargosu koymaları petrol krizine neden oldu.

CAMP DAVID ANLAŞMALARI (1978)

- ABD'nin arabuluculuğunda İsrail ile Mısır arasında yapılan bir antlaşmadır.
- Mısır İsraili tanımıştır.

İSLAM KONFERANSI ÖRGÜTÜ (İKÖ) (1969)

- Avusturyalı bir Yahudi'nin Mescid-i Aksa'yı kundaklama girişiminden sonra Fas'ın başkenti Rabat'ta 57 İslam ülkesini bir araya getiren bir örgüttür.

PETROL KRİZİ

OPEC

- 1960, Batılı devletlerin düşük fiyatlardan petrol satması sonrasında petrol üreticisi ülkeler petrol fiyatlarını yüksek seviyeye çıkarmak ve üretici ülkeler arasında teknik iş birliğini sağlamak amacıyla OPEC'i kurdu.

OAPEC

- 1967, Arap-İsrail Savaşı'ndan sonra petrolün İsrail'e karşı siyasi bir silah olarak kullanılmasını sağlamak amacıyla kuruldu.

İRAN-IRAK SAVAŞLARI (1980-1988)

- Basra Körfezi ve Şattülarap suyu üzerindeki egemenlik mücadelesi sebebiyle Irak'ın İran'a savaş açmasıyla başlamıştır.
- Savaşta SSCB İran'ı desteklerken ABD Irak'ı desteklemiştir. BM'nin araya girmesiyle savaş sona ermiştir.
- İrangate skandalı 1986 R. Reagan Dönemi'nde ABD'nin İran'a silah satması skandalıdır.

TÜRK DIŞ POLİTİKASI

TÜRK-YUNAN İLİŞKİLERİ

KIBRIS SORUNU (1954)

- Kıbrıs'taki Rumların 1931'den itibaren Enosis'i (Megla idea çerçevesinde adayı Yunanistan'a bağlamak, 1791,) gerçekleştirmek amacıyla EOKA'yı (Kıbrıs Mücadelesi Rum Örgütü) kurarak adada yaptığı katliamlar dış politikanın sorunu olmuştur.
- Türkiye ile Yunanistan arasında 1959'da imzalanan Zürih Antlaşması'yla Kıbrıs'ta bağımsız bir cumhuriyetin kurulması kararlaştırılmıştı.
- 1959'da İngiltere Türkiye ve Yunanistan arasında imzalanan Londra Antlaşması doğrultusunda Bağımsız Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurulması kararlaştırıldı, 1960'da kuruldu.
- Cumhurbaşkanlığına Rum lider Makarios, yardımcılığına Türk lider Fazıl Küçük getirildi.
- Rumların adadaki katliamlarının devam etmesi üzerine Türkiye 1974'de Kıbrıs Barış Harekâtı düzenlemiştir.
- 1975'de Rauf Denktaş'ın liderliğinde Kıbrıs Türk Federe Devleti kuruldu.
- Adadaki Türk toplumu 1983'de Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni kurdu.

EGE ADALARI SORUNU

- Lozan antlaşmasıyla 12 Ada, Rodos ve Meis adası İtalya'ya; Bozcaada, Gökçeada ve Tavşan adaları Türkiye'ye, diğer adalar ise Yunanistan'a verilmişti.
- Yunanistan'ın Ege adalarının tümüne hâkim olma girişimleri Türkiye ile Yunanistan arasında; Ege adalarının silahsızlandırılması, kıta sahanlığı, kara sularının 12 mile çıkarılması ve Ege hava sahası sorunlarının yaşanmasına sebep olmuştur.

I. EGE ADALARININ SİLAHSIZLANDIRILMASI

- Yunanistan Türkiye'ye yakın olan adalarla birlikte 1947'de İtalya'dan aldığı 12 Ada ve Meis'i Lozan Antlaşması'na aykırı olmasına rağmen silahlandırmıştır.
- Adaları NATO tatbikatları kapsamına alarak silahlanmayı meşrulaştırmak istemiştir.

II. KITA SAHANLIĞI SORUNU

- Yunanistan'ın şirketlere Ege Denizinde petrol arama ruhsatı vermesi üzerine Türkiye'nin 1973'te Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığına Ege Denizi'nde petrol arama ruhsatı vermesi üzerine çıkan krizdir.
- Sorun BM'ye ve Lahey Adalet Divanına taşınmıştır. İmzalanan Bern Deklarasyonu (1976) ile sorun çözülmüştür.

III. KITA SULARININ 12 MİLE ÇIKARILMASI SORUNU

- Lozan Antlaşması'na göre Ege Denizi'nde kara suları genişliği 3 mil olarak belirlenmişti.
- Yunanistan sahip olduğu adaların da etkisiyle Ege Denizi'ndeki etkinliğini artırmak için kıta sahanlığını 6 milden 12 mile çıkardığını açıklamıştır.
- Fakat bu karar Türkiye tarafından tanınmamıştır.

IV. HAVA SAHASI (FIR HATTI-UÇUŞ BİLGİ BÖLGESİ) SORUNU (1974)

- Yunanistan'ın 6 mil olan hava sahasını 10 mile çıkarmasıyla bu sorun ortaya çıkmıştır.

TÜRK-ERMENİ İLİŞKİLERİ

ERMENİ İDDİALARI

- Ermeniler katliam iddialarını dünyaya tanıtmak ve kabul ettirmek, Türkiye'den tazminat ve toprak almak, son aşamada da büyük Ermenistan hayalini gerçekleştirmek amacıyla ASALA adlı terör örgütünü kurmuşlardır.
- Bu örgü, genellikle yurt dışındaki Türk temsilcilerini ve diplomatlarını hedef alan faaliyetlere girişmişlerdir.

TÜRKİYE'DEKİ BUNALIM YILLARI (1960-1983)

SİYASET

- 27 Mayıs 1960'ta bir grup subayın oluşturduğu Millî Birlik Komitesi askerî darbe ile yönetime el koymuştur.
- Bu darbeyle birlikte DP iktidarına son verilmiştir.
- İhtilal sonucunda Başbakan Adnan Menderes, Dış işleri bakanı Fatin Rüştü Zorlu ve maliye bakanı Hasan Polatkan idam edilmiştir.
- Türk Silahlı Kuvvetleri adına ülke yönetimini Millî Birlik Komitesi üstlenmiştir.
- Millî Birlik Komitesi çıkardığı ilk kanunla birlikte 1924 Anayasası'nın birçok hükmünü değiştiren geçici bir anayasal süreç başlatmıştır.
- Komite yeni anayasayı oluşturmak için Kurucu Meclis Kanunu'nu kabul etmiştir.
- Hazırlanan yeni anayasa, 9 Temmuz 1961'de halkoylaması ile kabul edilmiştir.
- 15 Ekim 1961'de yapılan genel seçimlerden sonra seçilen milletvekilleri ile kurulan TBMM. 12. Dönemi, 25 Ekim 1961'de toplanarak askerî rejime ve dolayısıyla Millî Birlik Komitesi'ne son verdi.
- Komite üyeleri, yeni anayasa gereği kurulan Cumhuriyet Senatosu'nun tabii üyeleri oldular.
- Yeni anayasaya göre TBMM; Millet Meclisi ve Cumhuriyet Senatosu olarak kuruldu. 1961'de yapılan seçimler sonucunda meclis Cemal Gürsel'i cumhurbaşkanı seçmiştir.

- 1965'te Süleyman Demirel'in başkanlığı ile başlayan Adalet Partisi iktidarı 12 Mart 1971 Askerî Muhtırasına kadar devam etmiştir.
- 12 Mart Muhtırası ile Demirel istifa etmiştir.
- Nihat Erim başbakanlığında meclis dışından ve farklı partilerin mebuslarından oluşan, hiçbir siyasi partiyle doğrudan ilişkili olmayan bir hükûmet kurulmuştur.
- 1973'de CHP ve AP'nin desteklediği Oramiral Fahri KORUTÜRK Cumhurbaşkanı olmuştur.
- 1974'den 1980 yılına kadar Türkiye'de kısa süreli koalisyon hükûmetleri iktidara gelmiştir.
- Ekonomik sıkıntılar, siyasi istikrarsızlık, artan şiddet olayları 12 Eylül 1980 askerî darbesini de beraberinde getirmiştir.
- Türk Silahlı Kuvvetleri Kenan Evren başkanlığında kuvvet komutanlarından oluşan Millî Güvenlik Konseyi'ni oluşturmuştur.
- MGK'nin başkanlığını ve geçici devlet başkanlığı görevini Kenan EVREN üstlenmiştir.
- Bülent ULUSU başkanlığında Bakanlar Kurulu oluşturulmuştur.
- 1961 Anayasası yürürlükten kaldırılarak Prof. Orhan ALDIKAÇTI tarafından hazırlanan 1982 Anayasası halkoyuna sunulularak kabul edilmiştir.
- Aynı zamanda Kenan EVREN cumhurbaşkanı seçilmiştir.
- 7 Kasım 1982 Anayasa kabulü sonrasında 6 Kasım 1983 seçimlerini ANAP kazanmıştır.

YUMUŞAMA DÖNEMİ DÜNYA

EKONOMİ

- Bilim ve teknolojiye ilerlemeler sanayi üretimini artırdı.
- Isıtma sistemleri, TV, tel ve çamaşır makinesi kullanımını artırdı.
- Enerji kaynağı olarak kömürün yerini petrol aldı.
- Pazarlama ihtiyacı reklam sektörünü canlandırdı.
- Tokyo Olimpiyatları (1964) ilk kez canlı TV yayınıyla tüm dünyaya ulaştı.

BİLİMSEL VE TEKNOLOJİK GELİŞMELER

- ABD ile SSCB arasında uzay yarışları başladı.
- SPUTNİK 1957'de SSCB tarafından uzaya fırlatıldı.
- 1958 Ulusal Havacılık ve Uzay Dairesi (NASA) ilk uydusunu uzaya gönderdi.
- 12 Nisan 1961'de Rus kozmonot Yuri Gagarin Vostok 1 aracıyla uzaya giden ilk insan oldu.
- 1969'da ABD Apollo 11 aracıyla Ay'a ilk adım atan kişi Neil Armstrong oldu.
- 1978'de bilgisayar sanayi alanına APPLE firması ile girmiştir.
- Uydu teknolojisi sayesinde internet ortaya çıkmıştır.
- 1969'da ilk olarak ABD'de bilim insanları arasındaki iletişimi sağlamak için ARPANET (Amerikan Gelişim Savunma Araştırmaları Dairesi) kuruldu.
- 1991'de internet ticari amaçlı kullanılmaya başlandı.
- 1992'de World Wide Web (Geniş Dünya Ağı) hizmete girdi.

KÜLTÜREL HAYAT

- Sanayileşmeyle birlikte köyden kentlere göçler başladı.
- Kadınların eğitim seviyesi yükseldi.
- Edebiyatta postmodern anlayış başladı.
- Müzikte Rock and Roll popüler oldu. Heavy Metal doğdu.
- Sporda FIFA'nın düzenlediği Dünya Kupası'nda Brezilya ağırlığı görüldü.
- Türkiye 1971'de düzenlenen 6. Akdeniz Oyunlarına İzmir'de ev sahipliği yaptı.

KÜRESELLEŞEN DÜNYA

SSCB'DE POLİTİKA DEĞİŞİKLİKLERİ VE NEDENLERİ

1985'te Sovyetler Birliği'nin başına geçen Mihail Gorbaçov, tıkanmış olan Sovyet ekonomisini düzeltmek ve Doğu Blok'unun çağa ayak uydurmasını sağlamak için açıklık (Glasnost) ve yeniden yapılanma (Perestroyka) politikalarını uygulamaya koydu.

Bu politikalarla Gorbaçov komünizmin yapısında değişikliğe gitmek istedi. Böylece ülke yönetimi daha demokratik hâle gelecek, ekonomi düzelecek ve ABD ile rekabet edilebilecekti.

KADİFE DEVRİMİ

- Çekoslovakya'da komünizm boyunduruğuna karşı başlayan hareketin genel adıdır.
- Çek Cumhuriyeti, Slovak Cumhuriyeti ve Çekoslovak Federal Cumhuriyeti isimlerindeki "Sosyalist" kelimesini attılar.
- Çekoslovakya'nın adı Çekoslovak Federal Cumhuriyeti oldu.
- Çek ve Slovak Cumhuriyetleri federal sisteme son vererek bağımsız birer devlet oldular.
- Kansıız bir devrim olduğundan Çekoslovakya'daki bu devrim "Kadife Devrim" olarak anıldı.

TÜRK CUMHURİYETLERİNİ BAĞIMSIZLIĞI

AZERBAYCAN

- Stalin Dönemi'nde baskıcı bir politika ile yönetilen Azerbaycan'da Gorbaçov'un uyguladığı politikaların etkisiyle bağımsızlık

hareketleri başladı. Ebulfeyz Elçibey liderliğinde “Halk Cephesi” adı ile bir teşkilat kuruldu.

- Bağımsızlığını 1991’de ilan eden Azerbaycan’ı tanıyan ilk devlet Türkiye oldu.
- Ebulfeyz Elçibey, 1992’de devlet başkanı oldu.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

Günümüzde Dağlık Karabağ sorunu nedeniyle Ermenistan ile Azerbaycan arasında gerginlik yaşanmaktadır.

Hocalı Katliamı: 1992’de Karabağ Savaşı esnasında Azerbaycan’ın Dağlık Karabağ bölgesinin Hocalı kentinde Azeri sivil halkın Ermeniler tarafından öldürülmesi olayıdır.

KAZAKİSTAN

- Nursultan Nazarbayev önderliğinde 1991’de bağımsızlığını ilan etmiştir.

Hangisi Dikkat Edilmeli?

1991’de Semey nükleer deneme alanını kapatarak dünya tarihinde ilk defa gönüllü olarak kendi nükleer silah deposundan vazgeçen ülke olmuştur.

KIRGIZİSTAN

- SSCB’nin dağılması üzerine 1991’de Asker Akayev önderliğinde bağımsızlığını kazanmıştır.
- Dünyaca ünlü Cengiz Aytmatov Kırgız edebiyatının yazarlarındandır.

ÖZBEKİSTAN

- İslam Kerimov’un önderliğinde 1991’de bağımsızlığını ilan etmiştir.

TÜRKMENİSTAN

- Saparmurad Niyazov önderliğinde 1991’de bağımsızlığını kazanmıştır.
- Türkmenistan Orta Asya cumhuriyetleri arasında en büyük doğal gaz rezervlerine sahiptir.

BAĞIMSIZ DEVLETLER TOPLULUĞU

- Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra 21 Aralık 1991’de “Almatı Zirvesi” sonucu kurulmuştur.
- Topluluk; Azerbaycan, Ermenistan, Belarus, Kazakistan, Moldova, Kırgızistan, Rusya, Tacikistan, Türkmenistan, Özbekistan ve Ukrayna’nın katılımı ile kurulmuştur.
- Bağımsız Devletler Topluluğuna 1993 yılında üye olan Gürcistan, Güney Osetya Savaşı’ndan sonra 15 Ağustos 2008’de topluluktan ayrılmıştır.
- 2005’te üyelikten ayrılan Türkmenistan ise topluluğa gözlemci devlet olarak destek vermektedir.

TİKA (TÜRK İŞ BİRLİĞİ VE KALKINMA İDARESİ BAŞKANLIĞI)

- 24 Ocak 1992’de başta Türk dilinin konuşulduğu ülkeler ve Türkiye’ye komşu ülkeler olmak üzere; gelişmekte olan ülkelerin kalkınmalarına yardımcı olmak, bu ülkelerle ekonomik, kültürel ve teknik alanlarda iş birliği sağlamak amacıyla kurulmuştur.

ORTA DOĞU VE AFGANİSTAN'DAKİ GELİŞMELER

KÖRFEZ SAVAŞI (1990 - 1991)

- Irak'ın Kuveyt'teki zengin petrol yataklarını ele geçirerek hem bölgedeki etkinliğini artırmak istemesi hem de 1980-88 Irak-İ-ran Savaşı'ndaki ekonomik kayıplarını telafi etmek amacıyla 2 Ağustos 1990 da Kuveyt'i işgal etmesiyle savaş başlamıştır.
- Irak'ın Kuveyt'ten çekilmesini sağlamak amacıyla BM'ye bağlı Güvenlik Konseyi kararı ile ABD ve Avrupa ülkeleri koalisyon güçlerini oluşturup Irak'ı mağlup etmişlerdir.

II. KÖRFEZ SAVAŞI

- ABD ve İngiltere Irak'ın elinde kitle imha silahlarının olduğu gerekçesiyle 20 Mart 2004 de Irak'a saldırmışlardır.
- Irak devlet başkanı Saddam Hüseyin 2006'da idam edilmiştir.

FİLİSTİN SORUNU

- II. Dünya Savaşı'nın ardından Filistin topraklarında İsrail Devleti'nin kurulmasıyla Arap-İsrail savaşları başlamıştır.
- 1964'de Yaser Arafat önderliğinde Filistin Kurtuluş Örgütü (FKÖ) kurulmuştur.
- 14 Kasım 1988'de Filistin ulusal konseyi tarafından Bağımsız Filistin Devleti ilan edildi.
- 1991 Madrid Konferansı ile ilk kez İsrail ile Filistin yüz yüze görüştü.
- 1993 Oslo Görüşmeleri sonucu FKÖ İsrail'i, İsrail'de FKÖ'yü Filistin halkının temsilcisi olarak tanıdı.

AFGANİSTAN'DAKİ GELİŞMELER

- 1989'da SSCB'nin Afganistan'dan çekilmesiyle SSCB destekli Afgan hükûmetiyle Afgan mücahitler arasında savaşlar başladı.
- 11 Eylül 2001'de Dünya Ticaret Merkezine ve ABD Savunma Bakanlığına yapılan saldırıların sorumlusu olarak Afganistan'ın görülmesi 2001'de ABD'nin Afganistan'a savaş açmasına neden olmuştur.
- BM Güvenlik Konseyi tarafından Afganistan'da güvenliği sağlamak amacıyla Uluslararası Güvenlik Destek Gücü (ISAF) kurulmuştur. ISAF'ın komutasını Türkiye yönetmekteydi.

KÜRESEL SORUNLAR

KYOTO PROTOKOLÜ

- Protokol, küresel ısınma ve iklim değişikliği konusunda mücadele ve iş birliğini öngörmektedir.
- BM İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne ek olarak hazırlanmıştır. Protokolü imzalayan devletler, karbondioksit ve sera gazı salınımını azaltmaya yönelik olarak söz vermişlerdir.
- Aralık 1997'de Japonya'nın Kyoto şehrinde görüşülmeye başlanan bu protokol 2005'te yürürlüğe girmiş, Türkiye 2009'da protokolü imzalamıştır.

ÇERNOBİL FACİASI

- Nükleer enerjinin çevreye verdiği zararın en açık örneğidir.
- Rusya'da (Ukrayna) 1986'da Çernobil Nükleer Santrali patlamış, patlama sonucu oluşan sızıntıdan 3 milyon insan zarar görmüştür.
- Bu facia Karadeniz'i de etkilemiş ve bölge radyasyona maruz kalmıştır.

SALGIN HASTALIKLAR

AİDS

- 1981'de ABD'de ortaya çıkan bu hastalığın hâlen kesin olarak bilinen bir tedavisi yoktur.
- BM'nin, "AIDS ile Mücadele Programı"na göre dünyada HIV taşıyanların sayısı 39,5 milyon olup yılda 4,3 milyon kişi bu hastalığa yakalanmaktadır.

KIRIM KONGO KANAMALI ATEŞİ HASTALIĞI

- 1944'te ilk kez Kırım'da tanımlanmış bir hastalıktır. Bu hastalık kenelerden bulaşan Nairovirüsün sebep olduğu bir hastalıktır.
- 2002 yılından itibaren ülkemizde de görülmüştür.

KUŞ GRİBİ

- Kanatlı hayvanlarda toplu ölümlere yol açan H5N1 virüsünün sebep olduğu hastalıktır.
- 1997'de Çin'de salgın sırasında bu hastalığın insanlarda ölüme sebep olduğu anlaşılmıştır.

DOMUZ GRİBİ

A(H1N1) adlı virüs neden olmaktadır.

DEVİRİMLER

- *Gül Devrimi: Gürcistan*
- *Beyaz Devrim: İran*
- *Kadife Devrimi: Çekoslovakya*
- *Turuncu Devrimi: Ukrayna*
- *Yasemin Devrimi (Arap Baharı): Tunus*

UNESCO**Dünya Kültür Mirası Listesi'nde
Yer Alan Varlıklarımız**

- *İstanbul'un Tarihî Alanları*
- *Safranbolu Sefiri (Karabük)*
- *Hattusas (Boğazköy) - Hitit Başkenti (Çorum)*
- *Nemrut Dağı (Adıyaman)*
- *Xanthos*
- *Divriği Ulu Camii ve Darüşşifası (Sivas)*
- *Truva Antik Kenti (Çanakkale)*
- *Çatalhöyük Neolitik Kenti (Konya)*
- *Edirne Selimiye Camii ve Külliyesi (Edirne)*
- *Pamukkale - Hierapolis (Denizli)*
- *Göreme Millî Parkı ve Kapadokya (Nevşehir)*